

SMS-je

nieuwsbrief van de Slochter Molen Stichting

De stelling-korenmolen STEL'S MEULEN in Harkstede

De molen werd in 1851, als z.g. grondzeiler, gebouwd voor -aldus het Groninger Molenboek- ene J.G.Tipkers. Tien jaar later werd de molen 4.5 meter omhoog gebracht, onder mulder R.J.Kortholt. De Slochter Molenstichting kocht in 1971 de molen voor f 1,- van de firma H.J.Stel en Zonen.

In veel historische berichten wordt gesproken van een koren- en pelmolen. Het is echter lastig om nog kenmerken van het pellen te herkennen. De meest duidelijke daarvan zijn sporen van een bevestiging van een (pel-) spil, die in bovengelegen zolders zijn te vinden. De molen beschikt momenteel alleen nog over een enkel koppel maalstenen. Dit zijn kunststenen, die een behoorlijk grof bilsel (= stelsel van groeven) hebben. Het malen van consumptiemeel is hiermee geen optie. Veevoer zou wel een mogelijkheid zijn, zoals onze collega's van molen "Windlust" in Overschild doen .

Een opmerkelijk aspect van de molen is, dat de maalzolder onder het stellingniveau ligt. Dat is natuurlijk niet erg praktisch. Al maakt dat voor de vrijwillig molenaars, Gerrit Tammenga en Remy Strijbosch, die momenteel actief zijn op de molen, niet veel uit.

Vorig jaar is de lange spruit (voor het kruien, het op de wind zetten van de molen) vernieuwd en zijn er diverse reparaties aan het binnenwerk uitgevoerd, zoals een aantal aanpassingen van het maalwerk. Verder moet er flink onderhoud gepleegd worden aan het gevlucht (lees de wieken). Reparaties en vervanging van kleppen, de bediening daarvan en de windborden, allemaal onderdelen die zorgdragen voor de nodige windvang. Hopelijk wordt ook een geplande verbouwing gegeven, die er voor kan zorgen, dat de molen er weer gelikt uitziet.

Met het vaker openstellen van de molen en het meedoen met dorpsactiviteiten zoals samenwerking met het lokale shantykoor wordt Stel's Meulen steeds meer een levend monument, dat actief deel uitmaakt van het dorp Harkstede. We hopen er gezamenlijk nog lang van te kunnen genieten.

Slochter Molen Stichting

Bestuur

voorzitter:	dhr. J.J.A. Brekeling
secretaris:	dhr. L. Groenewold Hoofdweg 67, 9619 PB Froombosch
penningmeester:	dhr. H.W. Helmantel
lid, tevens vice-voorzitter:	dhr. B.H. Starke
lid:	dhr. G.J. v.d. Sande
lid:	mevr. M. v. Dijk

Molens en Molenaars

Korenmolens

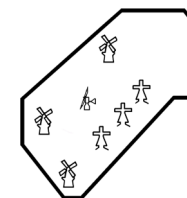
Naam	Plaats	Telefoon	Molenaars
Entreprise	Kolham	0598-397881	Hans Bergman
Stel's Meulen	Harkstede	050-4041826	Gerrit Tammenga Remy Strijbosch
De Windlust	Overschild	0598-395542	Marius Biesheuvel Lex van der Gaag

Poldermolens

Fraylemamolen	Slochteren	0598-422326	Roelof Beugel
De Grootte Polder	Slochteren	0598-399191	Lammert Groenewold Henk Klöpping
De Ruiten en Bakker's Meulentje	Slochteren	0598-392413	Henk Helmantel Jakob Kuiper

Colofon

Nieuwsbrief van de Slochter Molen Stichting
Jaargang 3, nummer 1, april 2009
Rekeningnummers 3590.55.508 (RABO) 1429778 (ING)
Redactieadres: redactie@slochtermolenstichting.nl
Website: www.slochtermolenstichting.nl
Inleveren kopij: uiterlijk 1 augustus 2009

Van het bestuur

Beste molenliefhebber,

Voor u ligt het eerste SMS-je van 2009. De winter is voorbij en een nieuw molenjaar kan beginnen. Een jaar dat voor de molenstichting een belangrijk jaar is, omdat het herstel van de Entreprise in Kolham, ook naar buiten toe, eindelijk zichtbaar wordt. De molenbouwer heeft het hout in huis en is inmiddels gestart met het werk. Op de site van de stichting kunt u het herstel volgen. Van tijd tot tijd zullen er nieuwe foto's worden geplaatst, zodat u ook een beeld krijgt van de vorderingen. De Entreprise is misschien het meest sprekende, maar dat wil niet zeggen dat de andere molens minder aandacht krijgen. Alle molenaars zijn op "hun" molen actief om de molens draaiende te houden, zodat dit erfgoed beeldbepalend blijft in het landschap. In Overschild vieren we dit jaar het 150 jarig bestaan van "Windlust". Er zullen diverse activiteiten worden georganiseerd, om deze molen ook de aandacht te geven die hij verdient.

Bart Starke
vice-voorzitter

In dit nummer

<i>Bij de tijd</i>	7
<i>De "Entreprise"</i>	2
<i>Het onderhoud</i>	5
<i>Het weer</i>	6
<i>Interview met oud-molenaar Poort</i>	8
<i>Kammen Wassen</i>	6
<i>Molenaars van Stel's Meulen</i>	7
<i>Molendagen in 2009</i>	3
<i>Van het bestuur</i>	1
<i>Van de redactie</i>	8
<i>Windlust 150 jaar</i>	4

De "Entreprise"

Op woensdag 4 maart jl., zat de grote zaal van dorps huis 't Mainschoar in Kolham zo goed als vol. Onder het genot van een kop koffie luisterden de aanwezigen naar het welkomswoord van wethouder Boersma van Slochteren. De heer Brekeling, voorzitter van de Slochter Molenstichting, memoreerde in het kort de lange aanloop naar de uiteindelijke opdrachtverstrekking, die nu gaat leiden tot het herstel van korenmolen de Entreprise. In de afgelopen negen jaar moesten diverse problemen worden overwonnen en drempels geslecht. Dit is allemaal gelukt, doordat de samenwerking tussen de molenstichting, de gemeente Slochteren en de Vereniging Dorpsbelangen Kolham fier overeind is gebleven. Nu molenbouwer Molema uit Heiligerlee aan dit samenwerkingsverband is toegevoegd voelt elke partij de nieuwe energie om dit omvangrijke project succesvol af te ronden. Voorzitter Kloosterhuis van Dorpsbelangen drukte dit als volgt uit: *"Ook al is de Slochter Molenstichting juridisch eigenaar van de Entreprise, de bewoners van Kolham mag je emotioneel eigenaar noemen. Voor hen is het ook 'onze' molen."*

Aan de hand van een presentatie ging secretaris Groenewold in op het levensverhaal van de Entreprise. Foto's uit verschillende jaren en filmbeelden van de fatale brand van 19 juni 2000 spraken tot de verbeelding. Vervolgens pakte de heer Zantinga van Molema de draad op. Hij schetste een beeld van het molenmakersbedrijf en ging daarbij in op de ervaring die het bedrijf al tientallen jaren heeft met projecten van deze omvang. Daarna gaf hij in het kort de planning van de werkzaamheden aan onze molen weer. Dit jaar wordt de stelling - naar verwachting nog voor de zomervakantie-aangebracht. Na de zomer volgt het boven-achtkant. De overige werkzaamheden volgen aansluitend in 2010.

De belangstelling vanuit het publiek bleek onder meer uit enkele gerichte vragen. Ook het applaus na de verschillende onderwerpen sprak boekdelen. In het slotwoord van de heer Boersma gaf hij aan dat het hem intrigeerde waarom de molen 'Entreprise' heet. Na een verkenning bleek dat dit aspect niet historisch is onderzocht, maar waarschijnlijk heeft de vorige eigenaar de meer bij molens voorkomende naam 'De Onderneming' een Frans tintje willen geven. De naam is daarmee net zo opvallend als de molen zelf. Na de restauratie heeft de molen namelijk zijn imposante grootte weer terug. Daarmee is het één van de drie grootste molens van de provincie Groningen. Een bijzonder geslaagde avond !

Lammert Groenewold
secr. Slochter Molen Stichting

Activiteitenkalender 2009

Molendagen in 2009

- 9/10 mei *De eerste Slochter Molendag* en tevens de Nationale Molen- en Gemalendag wordt gehouden op zaterdag 9 mei. Eigenlijk praten we hier over een weekend: Ook op zondag 10 mei kunt u (sommige) molens "open" treffen.
- 13/14 juni *De tweede Slochter Molendag* en tevens het Groninger Molenweekend vindt plaats op zaterdag 13 - en zondag 14 juni. Hiervoor geldt dezelfde opmerking als bij 9/10 mei.
- 23 juni Erfgoedpad 1
- In het kader van "50 jaar gas" worden er, door een commissie vanuit de gemeente Slochteren, allerlei activiteiten georganiseerd. Eén van die activiteiten is het zogenaamde "Erfgoedpad" (vijf keer) Op vier dinsdagen, te beginnen op 23 juni, worden tochten gehouden, waaraan deelnemers te voet, op de fiets of met de auto aan kunnen deelnemen. Deze tochten voeren langs meerdere monumenten en andere bezienswaardigheden, met name in de westelijke helft van de gemeente. Heel globaal: de tocht "gaat" via de Groenedijk te Slochteren (drie poldermolens), binnendoor naar Harkstede (o.a. Stel's Meulen) en vandaar via Scharmer, Kolham (Entreprise?) en Froombosch weer naar Slochteren. De Slochter Molenstichting geeft aan deze "paden" haar medewerking door het (bij toerbeurt) openstellen van de drie poldermolens en (elke keer) Stel's Meulen*
- 14 juli Erfgoedpad 2
- 4 augustus Erfgoedpad 3
- 21 en 22 augustus Feestdagen t.g.v. het 150-jarig bestaan korenmolens Windlust te Overschild; zie hiervoor verder pagina 4
- 25 augustus Erfgoedpad 4
- 12 en 13 september *De derde Slochter Molendag*, tevens Open Monumentendag en ook nog (op zaterdag 12 sept.) Erfgoedpad 5

Noteer deze data alvast!

Windlust in Overschild 150 jaar

Feest: 21 en 22 augustus a.s.

Dit jaar bestaat molen Windlust 150 jaar en naar aanleiding daarvan worden er diverse feestelijke activiteiten georganiseerd.

Hoewel het nog een beetje vroeg in de tijd is, kan de voorbereidingscommissie, die al druk doende is om er deze dagen, in -, op - en rond de Windlust een gezellige boel van te maken, de globale plannen al wel bekendmaken.

vrijdag 21 augustus

Om 17:00 uur start ('ijs- en weder dienende') o.l.v. de molenaars Marius Biesheuvel en Lex van der Gaag een groep enthousiaste collega's met het zogenoemde "nachtmalen"; deze maalmarathon zal duren tot de volgende dag 17:00 uur.

De Windlust wordt tijdens de donkere uren van verlichting voorzien.

Onder in de molen worden pannenkoeken gebakken (van meel uit de Wilhelmina in Noorderhoogebrug) en verkocht.

zaterdag 22 augustus

In de molen komt een tentoonstelling over de jarige Windlust. Natuurlijk kan iedere bezoeker in de molen ook kennis maken met het werk van de molenaars en/of vanaf de stelling uitkijken over het dorp en omgeving.

Het is de bedoeling dat er rond de molen braderie-achtige activiteiten zijn. Oude ambachten en hobby's worden dan tentoongesteld (met medewerking van o.m. leden van het Gilde Slochteren).

Verder is het "Saab-museum" (vlak bij de molen) open en zal de bezoeker kunnen genieten van live-muziek.

De jeugdige bezoekers kunnen hun hart ophalen met o.m. een springkussen.

's Avonds is er in De Pompel een dorpsfeest.

Het onderhoud

In deze rubriek wordt per molen een korte opsomming gegeven over het grotere onderhoud (gedaan en toekomstig), dat meestal door de molenmaker moet gebeuren.

- De Entrepriese** zie hiervoor het artikel op pagina 2.
- Stel's Meulen** Er wordt voor Stel's Meulen een verftechnisch bestek gemaakt. Verder hebben de molenaars allerlei kleinere onderhoudsklussen aan de molen gedaan.
- De Windlust** Er is een aanvraag ingediend o.g.v. de Rrwr 2008 (Rijksregeling wegwerken restauratieachterstanden). Uiterlijk 30 juni a.s. valt er een beslissing op die aanvraag. Als de aanvraag gehonoreerd wordt zal deze molen een grondige restauratie ondergaan.
- Fraeylemamolen** Schildersbedrijf Bol uit Bedum zorgde op voortreffelijke wijze dat de Fraeylemamolen er weer piekfijn op staat. De hele molen is geschilderd.
- De Groote Polder** Hetzelfde schildersbedrijf zorgde voor een al even mooi en goed resultaat als bij de Fraeylemamolen. Er moet nog het nodige reparatiewerk gedaan worden aan de vijzel en de bediening daarvan.
- De Ruiten** De verfbeurt, ook door schilder Bol, van De Ruiten kon niet helemaal afgemaakt worden; dat zal de komende periode gebeuren. Bovendien zullen ook de werkzaamheden (nieuwe vijzel / wateraanvoer e.d.) starten.
- Bakker's Meulentje** Ook dit molentje staat er weer piekfijn geschilderd (door schildersbedrijf Bol) op.

Het weer

Ijsheiligen

De Ijsheiligen ontlenen hun benaming aan het gevaar van koud voorjaarsweer voor het gewas, dat in deze tijd in volle bloei staat. Het is echter niet zo dat tijdens de Ijsheiligen de kans op een overgang naar koud weer groter is, dan op andere dagen in het voorjaar. Deze dagen (van 11 tot 15 mei) zijn volgens volksweerkundigen de laatste dagen waarop nachtvorst kan optreden. In dat opzicht markeren de Ijsheiligen meestal de overgang naar een periode met een meer zomers karakter.

Hondsdagen

De dagen van omstreeks 20 juli tot rond 20 augustus worden de Hondsdagen genoemd. De tijd van de Hondsdagen is de warmste van het jaar. Het etmaalgemiddelde van de temperatuur is dan 17 °C en 's middags is 19 tot 24 °C heel normaal. De warmte kan gemakkelijk voeding geven aan onweersbuien met veel regen in korte tijd. Een vochtig warm, broeierig weertype, met zo nu en dan een paar stevige buien is karakteristiek voor de Hondsdagen.

Kammen Wassen

Het soepel draaien van een molen hangt af van de mate waarin de molenaar zijn "gaande werk" schoonmaakt en smeert. Daar wordt reuzel en olie voor gebruikt. De overbrenging van krachten tussen de wielen in een molen wordt middels houten tanden - de "kammen" - gedaan en ook hier is smering nodig.

Vet of olie werkt hier averechts: dat maakt het hout zacht en trekt stof en gruis aan. Daarom worden de kammen regelmatig voorzien van een laagje bijenwas, soms gemengd met (lijn)olie. De was wordt in een bakje gedaan, dat bakje weer in een bak heet water gezet en zo wordt de was "au bain marie" zacht. Met een kwastje wordt dan de drukzijde van de kam, de kant waar de druk op wordt uitgeoefend, met een laagje vloeibare was ingesmeerd.

Na droging wordt dit glad en hard en biedt zo een uitstekende smeerlaag, die geen stof aantrekt en het hout niet zacht maakt.

Bij de tijd

Onze molens zijn dan wel historische werktuigen, maar we zijn niet wars van modernere hulpmiddelen. Uw activiteitencommissie maakt natuurlijk volop gebruik van computers om uw SMS-je te maken. Secretaris Lammert Groenewold heeft een fraaie set Powerpoint-presentaties gemaakt, die dienen als ondersteuning voor de opleiding en die landelijk erkenning genieten.

De SMS heeft ook een webstek. Deze heeft eind 2008 een geheel nieuw uiterlijk gekregen. Ook navigatie is een stuk overzichtelijker geworden dank zij een vernieuwde menustructuur. Bezoekers kunnen zich laten registreren en krijgen dan per e-mail de laatste nieuwtjes toegezonden. En oudere artikelen blijven in de toekomst on-line beschikbaar, inclusief een handige zoekoptie om ze terug te kunnen vinden.

Op onze nieuwe webstek vindt u altijd het laatste nieuws, weetjes rond onze stichting en een actueel overzicht van onze activiteiten. Wij nodigen u van harte uit eens een kijkje te nemen op www.slochtermolenstichting.nl ; wij horen graag wat u er van vindt!

De molenaars van Stel's Meulen

Gerrit Tammenga Ik woon aan de Hamweg 4, naast de molen en ik ben, na de opleiding (vanaf 2004), vrijwillig molenaar sinds juni 2006. Ik ben nu 62 jaar en sinds een aantal maanden met de VUT.

Remy Strijbosch Ik ben vrijwillig molenaar sinds oktober 2006. Ik ben momenteel 46 jaar oud, getrouwd en vader van drie kinderen. Ik woon in Harkstede, heel toepasselijk, aan de Bovenkruier; het type molen, waartoe ook Stel's Meulen behoort. Ik ben ook in 2004 begonnen met de opleiding, na een introductiedag op molen De Hoop te Ganzedijk bij Gerda Koster-Westervaarder.

Wilt u de molen bezichtigen?

Maak even een afspraak via tel.nummer: (050)-4041826 of - 4040831.

We ontvangen u graag.

Van de redactie

Molenloopbaan W.Poort

In het vorige SMS'je heeft u de molenloopbaan van J.B.Janssens kunnen lezen. Hij was de eerste in de rij interviews die we hebben met onze ex-molenaars.

Nu is het de beurt aan dhr. Willem Poort.

Willem is zijn loopbaan als molenaar eind jaren '60 begonnen op molen De Ruiten in Slochteren. De eerste woning waar hij en zijn vrouw hebben gewoond, was een boerderij tussen de molens de Groote Polder en De Ruiten. Al vrij snel werd Willem door het toenmalige bestuur van de polder aangesteld als molenaar en werd samen met zijn vrouw bewoner van het molenhuis. De polder werd toen bemalen door een Brons-motor met vijzel. De Ruiten stond toen al een paar jaar stil, vanwege achterstallig onderhoud.

De molen werd aanvankelijk overgedragen aan het Waterschap Duurswold en naderhand aan de Slochter Molenstichting. In de jaren tijdens en na de verkaveling is de molen grondig gerestaureerd, waarna Willem dus echt aan het werk kon als molenaar. Er was echter een probleem. De molen had geen maalwerktuig (vijzel) meer. Willem heeft alles gedaan wat in zijn vermogen lag om de molen te (laten) voorzien van een vijzel, maar dat is jammer genoeg niet gelukt. Een gemiste kans. Dit vormde voor Willem echter geen belemmering om de molen te laten draaien. Dan maar "voor de Prins" draaien. En dat heeft hij ruim 30 jaar volgehouden.

Vroeger moest je als molenaar het vak zelf leren. Door zijn werk bij het waterschap en de "opleiding" die hij van zijn omgeving heeft gekregen is dat Willem zeer goed afgegaan. Een echte praktijkman. Een aantal jaren geleden heeft hij afscheid genomen van "zijn" molen en molenaarswoning en heeft zijn intrek genomen in een nieuwe woning aan de Schildwolderdijk in Schildwolde.

We bedanken Willem nogmaals voor zijn inzet voor de Slochter Molenstichting en wensen hem en zijn vrouw nog vele jaren in gezondheid toe.